

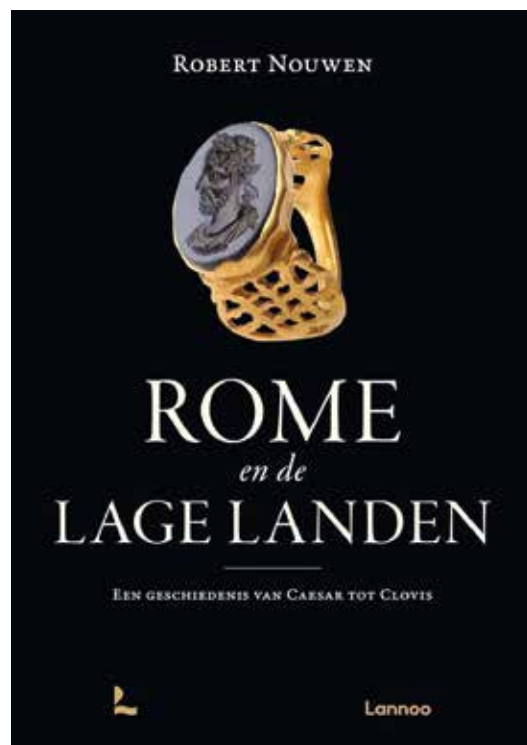
► **Subliem meesterwerk over de Romeinen in onze contreien**

Rome en de Lage Landen

Een dikke pil van ruim 600 pagina's die zich van begin tot einde als een boeiend verhaal laat lezen is het nieuwe boek van de befaamde Belgische historicus en auteur Robert Nouwen. Hij beschrijft daarin hoe de Romeinen in de periode vanaf Caesar tot Clovis het gebied dat nu België en Nederland omvat, veroverden, ontwikkelden en omvormden tot een sleutelregio van het West-Romeinse Rijk. Een nieuw verfrissend standaardwerk over deze belangrijke fase van onze historie.

Dr. Robert Nouwen (1959) was onder meer conservator van het Gallo-Romeins Museum in Tongeren en directeur erfgoedcollecties van de Koninklijke Bibliotheek van België. In deze laatste functie was hij mede-auteur van een andere vuistdikke pil vol prachtige prenten uit België 1525-1875. Maar we kennen hem toch vooral als auteur van talrijke (wetenschappelijke) publicaties over de Romeinen in Gallia Belgica, waaronder zijn boek uit 2021 *'De Romeinse Heerbaan. De oudste weg door de Lage Landen'*. Vanwaar deze grote interesse voor de Romeinse periode in onze contreien? Nouwen: 'ik ben hier geboren en getogen en wilde daarom al vroeg meer aan de weet komen over de rol van de Romeinen ook in deze regio. Dat kreeg ook zijn draai in mijn studie geschiedenis en archeologie in Leuven, alsmede in mijn daaropvolgende professionele loopbaan bij het Gallo-Romeins Museum en in

het schrijven van diverse publicaties'. Gezien de omvang en diepgang van zijn nieuwe boek moet het schrijven van dit nieuwe meesterwerk ook veel tijd in beslag hebben genomen. 'Als ik alles optel zijn het al zo'n

Auteur: Robert Nouwen
Titel: Rome en de Lage Landen. Een geschiedenis van Caesar tot Clovis
Uitgeverij: Uitgeverij Lannoo, Tielt 2026
ISBN: 9789401411950
Prijs: € 39,99.

vijfendertig jaar dat ik met de studie en het schrijven over dit onderwerp bezig ben, maar daarin tel ik ook het werk aan eerdere publicaties mee'. Of, zoals hij het in de proloog van zijn boek samenvat: 'In dit boek ligt voor

▼ Robert Nouwen bij de presentatie van zijn boek in het Gallo-Romeins Museum te Tongeren op 11 februari 2026. (FOTO: SOFIE NOUWEN)

▲ Dr. Robert Nouwen. (FOTO: WIKIMEDIA COMMONS/ ROBIN REYNDERS)

een groot stuk mijn leven vervat'. Het schrijven aan dit nieuwe boek nam uiteindelijk "slechts" zo'n vier-vijf jaar in beslag, mede doordat hij daarin ook telkens nieuwe informatie wilde meenemen.

Opzet nieuwe boek

De nieuwe informatie die hij in het boek verwerkte had betrekking op

resultaten van nieuw archeologisch onderzoek alsmede op inzichten en nieuwe interpretaties die al dan niet mede door nieuw onderzoek waren en zijn verkregen. Voor de reconstructie van dit gedeelte uit de geschiedenis van de Lage Landen maakte Nouwen gebruik van een uiteenlopende waaier aan bronnen: literaire teksten, verslagen van archeologische opgravingen,

▼ De Ara Pacis in Rome, het vredesaltaar van keizer Augustus, dat een meesterlijk staaltje van keizerlijke propaganda is: 'vrede en welvaart dankzij het huis van Augustus'.

NIEUWE PUBLICATIES

Tekst en overige foto's: Lou Lichtenberg

inscripties en munten. Hij realiseert zich echter heel goed dat geen van deze bronnen een volledig beeld geven en dat alle beschikbare gegevens eerder te beschouwen zijn als puzzelstukjes die in totaliteit vanuit meerdere invalshoeken geanalyseerd kunnen en moeten worden. De vijf eeuwen historie van het gebied worden chronologisch in zijn boek besproken. Dat kan soms door zijsprongen wat minder geordend overkomen, maar volgt het meanderende verloop van die historie. Bovendien staat hij in zijn boek uitvoerig stil bij individuen, niet alleen bij keizers of andere machthebbers, maar ook bij talrijke "gewone" mensen, zoals soldaten, boeren, handelaars, ambachtslieden, over wie bijvoorbeeld via grafmonumenten of andere opschriften gegevens beschikbaar zijn.

Pax Romana

Een ander belangrijk uitgangspunt voor zijn studie was ook om daarin een zekere relativisering te bieden tegenover de in en sinds de Renaissance groeiende mythe dat de Romeinen beschaving naar de Lage Landen brachten. 'Die oude beeldvorming werkt tot op de dag van vandaag door en begint bij de eerste keizer Augustus, grondlegger van de Romeinse vrede – Pax Romana - en vaak voorgesteld als een vredesstichter. Volgens dit denkbeeld speelde die Romeinse vrede een belangrijke rol in de bloei van handel en economische activiteiten in de veroverde gebieden en dat vertaalde zich ook in technische en artistieke prestaties die vooral in en sinds de Renaissance als hét toonbeeld van macht en schoonheid werden beschouwd. En die ook vandaag de dag nog in steden als Rome talrijke bezoekers trekken om imposante monumenten te bewonderen waarin zij dat Romeinse Rijk nog aanwezig zien. Juist die erfenis heeft ertoe geleid ►►

NIEUWE PUBLICATIES

BOEKEN

dat de Romeinse beschaving in de loop der tijd sterk is geïdealiseerd'. Daarentegen kenden de Romeinen geen groot meesterplan voor de verovering van de wereld, zo lezen we in zijn nieuwe boek. 'De Romeinse legioenen hebben in onze streken geen vrede en beschaving gebracht', licht hij toe. 'Caesar was een van de meest meedogenloze veroveraars uit onze geschiedenis die genocidaire campagnes niet schuwde. De Gallische oorlogen waren een voortdurend bloedbad. Onder meer Nico Roymans toonde bovendien aan dat archeologisch onderzoek (conflict-archeologie) hiervoor relevante materiële aanwijzingen opleverde. Keizer Augustus was niet de vredesstichter, de grondlegger van de meest optimale staat, zoals zijn officiële propaganda ons wil doen geloven. Hij kwam aan de macht nadat hij al zijn politieke tegenstanders op een bloedige wijze had uitgeschakeld. Er was vrede, een langdurige periode van politieke stabiliteit en economische stabiliteit, maar die vrede, zo schreef Tacitus al, was in bloed gedrenkt. De vestiging en het behoud van de Romeinse macht gingen ook hier zo nodig gepaard met brute onderdrukking. Vanuit dat perspectief krijgt de mythe dat Rome de beschaving naar de Lage Landen bracht een compleet andere betekenis'.

In zijn boek signaleert hij overigens eveneens dat die Pax Romana deels mede mogelijk gemaakt werd door gunstige klimatologische omstandigheden in de periode tussen circa 200 voor en 200 na Chr., die voor mooie landbouwopbrengsten zorgden en algemene economische bloei ondersteunden, met als gevolg een lange periode van vrede en welvaart.

Sleutelregio

De Romeinen drukten gedurende hun aanwezigheid in ieder geval een

▲ Het Mausoleum van Augustus, het mausoleum (praalgraf) dat keizer Augustus in Rome liet aanleggen voor zichzelf en zijn familie.

onuitwisbare stempel op dit gebied: ze organiseerden het bestuur, legden wegen aan, stichtten landbouwbedrijven en steden die uitgroeiden tot bakens van Romeinse cultuur en ontwikkelden deze uithoek tot een sleutelregio van het West-Romeinse Rijk, concludeert hij in zijn boek. 'Ofschoon de Lage Landen een uithoek van het Rijk vormden, speelde deze uithoek een belangrijke rol in dat Rijk. De regio was niet alleen

economisch en agrarisch van belang, maar fungeerde ook als een belangrijk rekruteringsgebied voor de Romeinse hulptroepen. In onze contreien waren voortdurend Romeinse troepen aanwezig, die eveneens in vrijwel alle fasen van de Romeinse geschiedenis vanuit hier elders in het Rijk werden ingezet. Verschillende keizers of leden van de keizerlijke familie zijn hier voor een min of meer langere periode aanwezig geweest en fungeerden daarbij

▼ Tongeren, Romeinse wallen. (FOTO: WIKIPEDIA)

▲ Interieur van het Mausoleum van Augustus.

▲ Het iconische monument van (Romeins) Trier: de Porta Nigra, de noordelijke poort van de door de Romeinen gebouwde stadsmuur.

als keizer, gouverneur, legercommandant of hadden anderszins aandacht voor het aanleggen van versterkingen, wegen en dergelijke’.

De romanisering van onze gewesten was overigens geen eenzijdig proces in de vorm van eenzijdige invloed van de Romeinse op de inheemse cultuur, benadrukt Nouwen. Veeleer was het een proces van interactie, een wisselwerking tussen twee culturen waardoor een vorm van acculturatie ontstond. Inheemse goden, klederdrachten, kapsels, bijvoorbeeld vonden hun plaats in de Gallo-Romeinse cultuur.

Einde van het West-Romeinse Rijk

Aan het slot van zijn boek staat Robert Nouwen stil bij de val van het West-Romeinse Rijk. In het verleden gingen vele auteurs in hun studies ervan uit dat bepaalde problemen in deze laatste fase van dit machtige Rijk hiertoe hadden geleid, waarbij zij vooral het oog hadden op tirannie, corruptie, verdeeldheid en het verlies van morele waarden die de militaire discipline ondermijnden. Tegelijk daarmee doorbraken barbaarse horden tijdens de Grote Volksverhuizingen de grenzen van het steeds zwakker verdedigde Rijk en brachten het aldus ten val. Nouwen wijst erop dat al deze factoren

in werkelijkheid facetten waren van een langdurig, veel complexer proces, waarin interne sociale, economische en politieke factoren minstens zo’n grote rol speelden als de invallen van buitenaf. ‘Het gaat hier om een samenvallen van een hele reeks factoren. Historisch en archeologisch onderzoek van de laatste 10-15 jaar toont aan dat ons beeld van het economische systeem van de vijfde eeuw erg beperkt is. Wel maken onderzoeksresultaten het steeds meer aannemelijk dat het West-Romeinse Rijk in die periode te kampen had met een zware recessie: de economie verzwakte ten gevolge van onlusten en verlies van landbouwland, waarin waarschijnlijk ook epidemieën en klimaatverandering een rol speelden. Dit leidde tot lagere belastinginkomsten, waardoor de overheid over onvoldoende financiële middelen beschikte om haar legers te onderhouden en de grenzen te verdedigen.’

Standaardwerk

Het nieuwe boek van Robert Nouwen bevat een onvoorstelbare hoeveelheid feiten en inzichten, waaronder ook ontelbare nieuwe, die deels ook uit nieuw historisch en archeologisch onderzoek voortvloeien. Talrijke sites in de Lage Landen passeren daarin de revue en vele daarvan komen ook vele

malen ter sprake. Voor bewonderaars, liefhebbers en kenners van die sites ook een feest van herkenning en/of verrassing. *Rome en de Lage Landen* is daarmee een voortreffelijk - en overigens ook nog prettig leesbaar - standaardwerk dat nog geruime tijd voor de kennis over dit onderwerp hét handboek zal vormen. Ook al tekent Nouwen in zijn proloog terecht aan dat de geschiedenis van Rome en de Lage Landen door nieuwe ontdekkingen voortdurend wordt herschreven. Dat leidt tot de vraag naar de houdbaarheidsdatum van zijn nieuwe boek. Nouwen tenslotte: ‘Ik denk dat mijn boek nogal wat jaren kan meegaan waar het een algemeen verhaal vertelt, dat maar heel geleidelijk gaat veranderen zoals ook de ervaring leert bij eerdere standaardwerken op dit punt. Voor veranderingen van het algemene verhaal moeten echt belangrijke nieuwe ontdekkingen ook op belangrijke plaatsen gedaan worden. Specifieke ontdekkingen kunnen zich elke dag voordoen en kunnen aan de houdbaarheid van mijn boek op onderdelen knabbelen, misschien op dit moment reeds. Maar omdat ik mij mede baseer op min of meer recente onderzoeksresultaten en daaruit voortvloeiende interpretaties ben ik daar alleszins gerust op.’ ◀